

simbolnih podob in obširna razlaga nachel, po katerih so zgodovinsko nastajala rastlinska in živalska imena.

Križmanova monografija je vsekakor pomemben prispevek k interdisciplinarnim obravnavam literarne jezikovne rabe in izjemen dosežek slovenskega germanističnega raziskovanja. Teoretsko temelji na spoznavnih in strukturalnih teoretičnih pogledih na jezik, ki jih avtor dosledno povezuje s statistično preverjeno empirijo ter z biografskimi pogledi na avtoričino življenje, duhovno-religiozno usmerjenost in socialno-kulturno okolje. Tako na učinkovit način povezuje jezikoslovni in literarnozgodovinski pogled na poezijo. Poleg tega je monografija nespregledljivo delo za vse, ki se ukvarjajo z raziskovanjem literarne jezikovne rabe, predvsem pa z raziskovanjem literarnega ustvarjanja te izjemne, osebno zanimive in ekscentrične pesnice.

Vida Jesenšek

Univerza v Mariboru
 vida.jesensek@siol.net

BRIGITA KACJAN:
**SPRACHELEMENTSPIELE
 UND WORTSCHATZERWERB
 IM FREMDSPRACHLICHEN
 DEUTSCHUNTERRICHT MIT
 JUGENDLICHEN UND JUNGEN
 ERWACHSENEN. Maribor:**
**Filozofska fakulteta, Oddelek za
 slovanske jezike in književnosti
 (Zora 58), 2008, 265 str.**

Pri mednarodni založbi Zora na Filozofski fakulteti v Mariboru je leta 2008 izšla 58. publikacija. Gre za znanstveno

monografijo avtorice Brigitte Kacjan z Oddelka za germanistiko z naslovom *Sprachelementspiele und Wortschatzerwerb im fremdsprachlichen Deutschunterricht mit Jugendlichen und jungen Erwachsenen*. Kot pove že naslov, avtorica monografije obravnava igre – njen predlog za natančnejše poimenovanje *Sprachelementspiele* v slovenskem prevodu je *igre z jezikovnimi elementi* – v kontekstu institucionalnega usvajanja, učenja in utrjevanja besedišča tujega jezika nemščine pri mladih in mlajših odraslih.

Monografijo sestavlja uvod, kjer je opisan raziskovalni problem in metodologija. Izpostavljen je diametralno drugačen položaj igre tako pri strokovnjakih kot pri laikih, ko gre za učenje besedišča s pomočjo iger. Učitelji, ki poučujejo v višjih razredih ali na gimnazijah, pogosto menijo, da so igre pri pouku »otročje«. Takšno stališče je zavzel tudi gnostik Klemen iz Aleksandrije, ko je odklanjal igre, češ da odvrčajo človekovo pozornost od boga in sveta. Učiteljem, ki poučujejo v nižjih razredih in se tudi ukvarjajo z zgodnjim učenjem tujega jezika, pa je znan potencial, ki ga učiteljem in učečim se ponujajo igre. V preteklosti je veljajo in še danes velja, da so igre posebna socialna oblika, namenjena otrokom. Avtorica monografije izpelje iz tega premiso, da se torej otroci smejo igrati, mladi in odrasli pa ne (več), in se hkrati sprašuje, zakaj je tako in zakaj ne prepoznamo iger kot koristnega motivacijskega dejavnika v okviru različnih oblik pouka. Na osnovi tega avtorica opredeli raziskovalni problem: predstaviti želi dosedanja spoznanja in kritično ovrednotiti prevladujoča mnenja o pridobivanju besedišča v mladostništvu in v odrasli dobi s pomočjo iger z jezikovnimi elementi ter jih podkrepiti z novimi empiričnimi spoznanji.

V drugem poglavju monografije avtorica predstavi delovanje človeškega mišljenja, nevrobiološke osnove razumevanja jezika, pomen čustev in motivacije za učenje jezika ter način in delovanje mišljenja izbrane specifične populacije, to je mladih in mlajših odraslih. Obravnavan je tudi pouk nemščine kot tujega jezika. Avtorica natančno preuči vodilni dokument učiteljev pri poučevanju in učenju tujega jezika – učni načrt in ugotovi, da so praktične in strokovne izkušnje o igrah našle svoje ustrezno mesto v učnih načrtih za osnovno šolo, medtem ko igre v učnih načrtih za gimnazije večinoma niso upoštevane. Prav na tem področju vidi avtorica pomemben neizkoriščen potencial za poučevanje in učenje tujega jezika. Hkrati je v monografiji obravnavan tudi sodoben pouk tujega jezika, ki v ospredje postavlja konstruiranje znanja posameznika in takšen pouk – kar je jasno sporočilo pričujoče monografije – lahko nedvomno intenzivirajo tudi igre z jezikovnimi elementi.

Tretji del tematizira osrednjo temo monografije, in sicer učne igre pri pouku nemščine kot tujega jezika pri mladih in mlajših odraslih. Opredelitvi sicer v različnih življenjskih situacijah zelo splošno uporabljenega pojma *igra* sledi njegova konkretizacija v didaktičnem kontekstu. Tu pojem igra avtorica že natančneje opredeli, in sicer jezikovna igra. Ker je tudi didaktična dimenzija jezikovne igre preširoko polje, je v monografiji le-to še zoženo, in sicer gre za *igre z jezikovnimi elementi* s poudarkom na vidikih pridobivanja besedišča v tujem jeziku – nemščini.

Pridobivanje besedišča je kot zelo pomembna in temeljna dimenzija učenja jezika v monografiji teoretično obravnavano z vidika različnih znanstvenih disciplin. Pokazana in utemeljena je

smiselnost uporabe iger z jezikovnimi elementi pri mladih in mlajših odraslih. Naslednji pomemben rezultat te monografije je obsežna in natančna tipologija iger. Pri tipologizaciji konkretnih iger je avtorica posebno pozornost posvetila uporabi iger z jezikovnimi elementi v posameznih fazah pridobivanja besedišča v okviru posamezne ure. S tem je ponovno pokazala, da so splošne izjave o utemeljenosti iger pri pouku neustrezne in da lahko pomen in nujnost iger pri pouku pokažemo le, če smo zelo natančni. Opredeliti moramo jezikovni fenomen, starostno skupino, korak pridobivanja besedišča, pri vsem tem pa upoštevati še strukturo posamezne učne ure.

Rezultat interdisciplinarnih študij tesno povezanih znanstvenih disciplin, hipotez ter strokovnih in praktičnih izkušenj pa je model, ki ga je razvila avtorica. Model razlaga pridobivanje besedišča v tujem jeziku v šestih korakih: 1. usvajanje zvokovne in slikovne podobe besedišča; 2. pridobivanje semantičnih značilnosti besedišča; 3. vzpostavljanje medkonceptualnih odnosov; 4. umeščanje v kulturni in deželoznanstveni kontekst; 5. struktarno in slovnično mreženje besedišča z že obstoječimi strukturami in 6. pridobivanje in usvajanje jezikovne ustreznice v maternem jeziku. Ta poudarjena zaporednost pridobivanja besedišča je z vidika kognitivne psihologije, psiholingvistike problematična, saj je pridobivanje besedišča zapleten mentalni proces, ki se dogaja hkrati na različnih nivojih. Predlagani model pridobivanja besedišča pa je kljub temu koristen in uporaben v didaktičnem kontekstu, kar je dokumentirano in analizirano v monografiji. Avtorica namreč predvideva in dokaže, da je pri procesu pridobivanja besedišča v šoli ukvarjanje s semantičnimi

značilnostmi (korak 2) in medkonceptualnimi odnosi (korak 3) prepuščeno dijaku samim, medtem ko je pomembna dimenzija – umeščanje besedišča v kulturni in deželoznanstveni kontekst (korak 4) – izpuščena. V monografiji je izpostavljena in obravnavana tudi pogosta »dilema« o primernosti jezikovnih iger za mlade in mlajše odrasle.

Natančni klasifikaciji iger ter njihovim značilnostim, tabelarični ponazoritvi različnih znanih in novih didaktičnih iger ter opisu iger in njihovega poteka sledi še ekskurz o problematiziranju za pouk tujega jezika vedno aktualne teme, to je o pridobivanju besedišča ali o pridobivanju frazemov, seveda v povezavi z igrami z jezikovnimi elementi. Avtorica pokaže, da je možno utrjevati in usvajati tudi frazeme, ki so pri pouku tujega jezika pogosto neupravičeno obravnavani izolirano, s pomočjo iger z jezikovnimi elementi. Intenzivnost in učinkovitost uporabe je pogosto odvisna od strokovne podkovanosti na tem področju in angažiranosti posameznega učitelja.

Empirični del monografije avtorica sama zaradi relativno majhnega števila testirancev označi kot študijo primera. Kljub omejenemu dejstvu pa so v monografiji postavljene in obravnavane zanimive hipoteze. Naj izpostavim le tri: v prvi avtorica zagovarja uspešnost iger z jezikovnimi elementi pri učenju tujega jezika nemščine za skupino mladih in mlajših odraslih, seveda ob njihovi premišljeni in ciljni uporabi zgolj v določenih korakih pridobivanja besedišča; v drugi navaja pozitiven odziv testirancev na ta za njihovo starost nevsakdanji način učenja; v tretji izpostavlja pozitivno motivacijo, ki jo poveča smiselna uporaba iger pri pouku tujega jezika mladih in mlajših odraslih.

Natančnemu opisu skupine testirancev, to je 16-letnikov, adolescentov, gimnazijcev, in okoliščin tega tako imenovanega eksperimenta, ki je obsegal 10 učnih ur, sledi natančno dokumentiranje raziskovalnih metod in poteka eksperimenta. Eksperiment je potekal v obdobju od novembra do januarja. Na začetku so dijaki pisali test preverjanja jezikovnega znanja in izpolnili anketni vprašalnik, v katerem so zapisali podatke o sebi, o dosedanjem učenju nemščine, o motivaciji za učenje nemščine ter uspešnosti v šoli pri predmetu nemščina in tudi pri drugih predmetih. Sledile so aktivnosti pri učnih urah. Te so bile namenjene poudarjenemu pridobivanju besedišča na izbrano temo, npr. potovanje, Evropska unija, in podprte s premišljeno izbranimi igrami z jezikovnimi elementi. Že t. i. vmesni test je zlasti v primerjavi z dosedanjimi uspehi pri pouku nemščine pokazal ugodne rezultate dijakov, ki so sodelovali v eksperimentu. V nadaljevanju se je postopek ponovil in dijaki so še naprej pridobivali, širili in usvajali besedišče na izbrane teme ter usvojeno znanje pokazali v pisnem preverjanju znanja. Kot je razvidno iz opisa, je bil eksperiment metodično in izvedbeno zelo zahtevno in zapleteno načrtovan. Uporabljeni so bili različni statistični instrumenti in metodologija. Zaradi upoštevanja načela triangulacije pridobljeni podatki sicer niso reprezentativni, so pa relevantni in eksemplarični. Pomembnost in posebnost tega eksperimenta je tudi instrumentarij, ki se je izkazal kot zanesljiv in dovolj natančen, da ga lahko brez večjih spreminjanj uporabimo na večjem vzorcu testirancev in tako pridobimo statistično pomembne rezultate.

Vsi zbrani podatki so v petem najboljšem poglavju monografije jasno

ponazorjeni tabelarično s frekvencami in odstotki ali grafično ter analizirani. Poudariti velja, da je eksperiment v celoti zasnovala (tudi izvedla praktični del v razredu) in analizirala avtorica monografije.

V sklepnih mislih se avtorica vrača k posameznim zastavljenim hipotezam in ugotavlja, da so se vse, razen hipoteze o predvidenem učinku na motivacijo, potrdile. To je razvidno iz zbranih podatkov in evalvacije. Predviden učinek na motivacijo se je sicer pokazal, a kot meni avtorica, je motivacija preveč zapleten fenomen, da bi pridobljene podatke že lahko interpretirali kot statistično pomembne. Za preverjene trditve bi bilo potrebo izvesti samostojno raziskavo na to temo. Avtorica povzame v tem sklepnem delu monografije vse pomembne ugotovitve eksperimenta in pokaže konkretne možnosti uporabe iger z jezikovnimi elementi pri mladih in mlajših odraslih. Učiteljem nemščine kot tujega jezika tako ponudi praktično orodje, ki ga lahko uporabijo pri poučevanju mladostnikov in mladih odraslih, in predstavi možne postopke za smiselno vključevanje jezikovnih iger v pouk tujega jezika (nemščine) pri mladostnikih in mladih odraslih. Hkrati jim omogoči, da lahko z natančno opisanimi, razloženimi in utemeljenimi postopki smiselno in ciljno vključujejo, kritično ovrednotijo in analizirajo igre z jezikovnimi elementi pri pouku nemščine kot tujega jezika pri mladostnikih in mladih odraslih. Avtorica monografije zadosti strokovni in praktični dimenziji uporabe iger z jezikovnimi elementi, a jih podkrepí z znanstvenimi spoznanji. Tako pokaže tudi na izjemno odprtost in širino polja fenomena igra, ki je bilo do sedaj znanstveno zapostavljeno, a je pomembno za raziskovanje v prihodnosti, in sicer za različne discipline, med

njimi tudi didaktiko učenja in poučevanja tujih jezikov.

Monografijo zaključuje seznam uporabljenih virov, literature, didaktičnih gradiv, devet prilog in register besed. V prilogah so vzorci vseh uporabljenih testov in anketnih vprašalnikov ter vseh triindvajset delovnih listov, ki so bili pripravljene za eksperiment in dejansko uporabljeni v razredu. Ta didaktična gradiva so sicer vpeta v kontekst monografije, a jih je glede na njihovo oblikovno in vsebinsko zaključenost in celovitost možno uporabiti tudi neodvisno od monografije v praktične namene. Gimnazijski učitelji nemščine imajo tako na razpolago didaktično gradivo, ki pripomore h kakovostnemu in za dijake zanimivemu uresničevanju zastavljenih ciljev učnega načrta in ki s ciljnim vključevanjem iger z jezikovnimi elementi ustvarjajo vzpodbudno učno okolje za učenje nemščine na sploh.

V monografiji Brigitte Kacjan je obravnavana zanimiva tema *igre*, ki je aktualna za institucionalno prakso učenja in poučevanja tujega jezika ne glede na poučevani jezik ali kulturni kontekst. Kljub razširjenosti didaktičnih iger v praksi pri mlajših učencih je znanstvenih študij na to temo malo in tu zavzema pomembno mesto pričujoča interdisciplinarno zasnovana, teoretično podprta in empirično preverjena monografija. Razumemo jo lahko kot pomemben prispevek k pojasnjevanju zapletenega fenomena igre v procesu pridobivanja besedišča, ne pri otrocih, ki jih večinoma spontano povezujemo z igro in učenjem jezika, temveč pri mladih in mlajših odraslih. Monografija sistematično obravnava le del pojava didaktičnih iger in glede na rezultate je jasna tudi avtoričina utemeljena pobuda, da je potrebno raziskati še učinkovitost

drugih vrst iger pri pridobivanju jezika oz. različnih dimenzij tujega jezika (npr. slovnice, razvijanje sporazumevalne zmožnosti, bralne zmožnosti) pri različnih ciljnih skupinah.

Predlog natančnejšega pojmovanja igre kot igre z jezikovnimi elementi je v didaktičnem diskurzu tako v nemškem kot v slovenskem jeziku nov, čas in praksa pa bosta pokazala, ali se bo termin tudi ustalil. Zaradi omejenega števila testirancev pa velja razširiti vzorec na osnovi natančnega in metodično dodelanega instrumentarija v empiričnem delu.

Znanstvena monografija Brigitte Kacjan nedvomno vnaša red v nestrukturiranost izkušenj in domnev v zvezi z uporabnostjo in utemeljenostjo igre pri didaktiki tujega jezika – nemščine. Nedvomno so ugotovitve aktualne tudi za druge didaktike tujih jezikov. Bogat didaktični del pripravljenih in preizkušenih delovnih listov v prilogah bo zagotovo našel svoj neposredni odmev v praksi učenja in poučevanja nemščine. Zlasti pa velja izkoristiti monografijo kot vir plodne diskusije za pripravo učnih načrtov in uspešnejših didaktičnih konceptov poučevanja in učenja tujega jezika za mlade in mlajše odrasle.

Saša Jazbec

Univerza v Mariboru
sasa.jazbec@uni-mb.si

DRAGICA HARAMIJA: SEDEM PISAV, OPUSI SEDMIH SLOVENSkih MLADINSKIH PISATELJEV. Maribor: Mariborska knjižnica (revija Otrok in knjiga), Pedagoška fakulteta UM, 2009, 190 str.

Avtorica Dragica Haramija je v znanstveni monografiji *Sedem pisav* predstavila prozne opuse sedmih slovenskih ustvarjalcev. Metoda njenega dela je zelo konsistentna, saj vse opuse obravnava po enotnem interpretativnem modelu: uvodnemu delu, ki avtorja umešča v temeljne vsebinsko-slogovne poteze sodobne slovenske (predvsem mladinske) književnosti, sledi izčrpna bio- in bibliografska predstavitev avtorja, podrobna analiza vseh relevantnih besedil ter sklepna oznaka, ki povzema in pogosto tudi aktualizira sporočilnost oz. povednost besedil. Posebna odlika tovrstnega pristopa so bogate opombe, ki bralca usmerjajo k dodatnim virom, te tudi kritično komentirajo, vrednotijo in primerjajo; vsakemu poglavju sledi tudi izčrpna in pregledna literatura.

Skupni model obravnave avtorjev pa ne prezre posebnosti posameznih avtorjev, saj se vsaka od sedmih analiz »pisav« osredotoča na prepoznavne in določujoče značilnosti avtorja kot enkratnega ustvarjalca. Tako v poglavju o Svetlani Makarovič avtorica uvodoma ustvarjalko poveže s tematskimi razsežnostmi njenih del za odrasle (tudi z obsežnimi opombnimi navezavami), temu pa sledi zelo zanimiva razprava o opredelitvi sodobne oz. klasične avtorske pravlјice, ki bralca usmerja v kritično presojanje virov za poimenovanja in pojmovanja te književne vrste. Osrednji del poglavja je razvrstitev in razlaga pravlјic na podlagi osrednje književne osebe (živali, nebesna telesa, otrok, mitološka bitja, oživiljeni predmet ali rastlina), če-